Lieksan kaupungin ilmastosuunnitelma 2030

LIEKSA

Hyväksytty kaupunginvaltuustossa 27.1.2025

1 Johdanto

Lieksan kaupunki on tehnyt ilmastotyötä jo lähes kymmenen vuotta. Kaupunki on saanut myös tunnustusta vaikuttavasta ilmastotyöstään - jo vuonna 2016 Lieksa sai ilmastotyöstään Pohjois-Karjalan maakunnallisen ympäristöpalkinnon Pohjois-Karjalan ELY-keskukselta.

Lieksan ilmastotyö on painottunut etenkin kiinteistöjen energiatehokkuuden parantamiseen, biotalouden edistämiseen ja puurakentamiseen, mistä esimerkkinä on mm. vuonna 2021 valmistunut Brahea-kampus.

Tämä kaupungin ensimmäinen ilmastosuunnitelma on laadittu vuonna 2024. Kaupunginvaltuuston hyväksymä suunnitelma ulottuu vuoteen 2030 ja sen kautta Lieksa pyrkii kehittämään ilmastotyötään systemaattisemmaksi ja kunnianhimoisemmaksi. Lieksa kuuluu ilmastotyön edelläkävijäkuntien eli ns. Hinku-kuntien verkostoon ja siten Lieksan tavoite on 80 % päästövähennys vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Lieksa kuuluu myös kunta-alan energiatehokkuussopimukseen, jonka myötä se tavoittelee energiansäästöä ja jatkaa vahvaa energiatehokkuustyötään.

Ilmastosuunnitelmassa esitellään Lieksan ilmastotyön painopistealueet ja toimenpiteet päästöjen vähentämiseksi, luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi sekä ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi. Toimenpiteet on valittu yhteistyössä kaupungin johdon ja toimialojen kanssa. Suunnitelman laatimisen yhteydessä keväällä 2024 toteutettiin lisäksi ilmastokyselyt kunnan asukkaille, työntekijöille, kunnan johdolle ja päättäjille. Kyselyiden avulla kartoitettiin sidosryhmien näkemyksiä Lieksan kaupungin ilmastotyön nykytilasta sekä toiveita ja tarpeita ilmastotyön kehittämisestä.

Lieksan ilmastotyön tavoite on 80 % päästövähennys vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä.

2 Ilmastotyön verkostot ja yhteydet muihin strategioihin

Lieksa liittyi Hiilineutraalit kunnat eli Hinku-verkostoon jo vuonna 2014. Hinku on vuonna 2008 perustettu ilmastonmuutoksen hillinnän edelläkävijöiden verkosto, jossa mukana olevat kunnat ovat sitoutuneet tavoittelemaan 80 % vähennystä kasvihuonekaasupäästöissä alueellaan vuoteen 2023 mennessä verrattuna vuoden 2007 tasoon.

Päästövähennystavoitteeseen sitoutumisen lisäksi kunta perustaa Hinku-työryhmän, joka koordinoi ilmastotyötä. Lieksassa työryhmä nimettiin kaupunginjohtajan päätöksellä §13/21.5.2024.

Lieksa on mukana myös kunta-alan vapaaehtoisessa energiatehokkuussopimuksessa (KETS) kaudella 2017–2025. Liittyessään sopimukseen kunta asettaa ohjeellisen energiamääräisen (MWh) tehostamistavoitteen kaudelle 2017–2025 sekä vuodelle 2025 energiansäästötavoitteen, joka vastaa 7,5 % sen energiankäytöstä.

Sopimuskauden aikana Lieksassa on toteutettu 7 energiatehokkuustoimenpidettä, joiden avulla saavutettu energiansäästö on yhteensä 71,54 MWh sähköä/vuosi ja 34,4 MWh lämpöä/vuosi. Merkittävimmät energiatehokkuustoimenpiteet olivat jäähallin kaukalon valaistuksen uusiminen, kaupungintalon ikkunoiden uusiminen sekä paloaseman aurinkopaneelijärjestelmä.

Ilmastotyöhön kytkeytyvät ohjelmat Lieksassa:

- Jätepoliittinen ohjelma vuoteen 2030
- Lieksan kaupungin metsien hoidon ja käytön periaatteet 2021
- Lieksan kaupungin metsäsuunnitelma vuosille 2024–2032
- Lieksan kaupungin viisaan liikkumisen suunnitelma
- Pielisen Karjalan viisaan liikkumisen suunnitelma
- Pohjois-Karjalan ilmasto- ja energiaohjelma 2030

3 Kasvihuonekaasupäästöjen kehitys Lieksassa

Suomen ympäristökeskus (Syke) laskee vuosittain käyttöperusteisten ilmastopäästöjen määrän kaikille Suomen kunnille. Viimeisimmät vahvistetut päästötiedot ovat vuodelta 2022.

Lieksan alueelliset kasvihuonekaasupäästöt ovat laskeneet määrällisesti 53 % vuodesta 2007 vuoteen 2022 ja asukaskohtaiset päästöt 40 %. Päästöjen kehitys sektoreittain on kuvattu alla. Päästöt on ilmoitettu tuhansina hiilidioksidiekvivalenttitonneina (kt CO2e).

Lieksa kokonaispäästöt 2007–2022

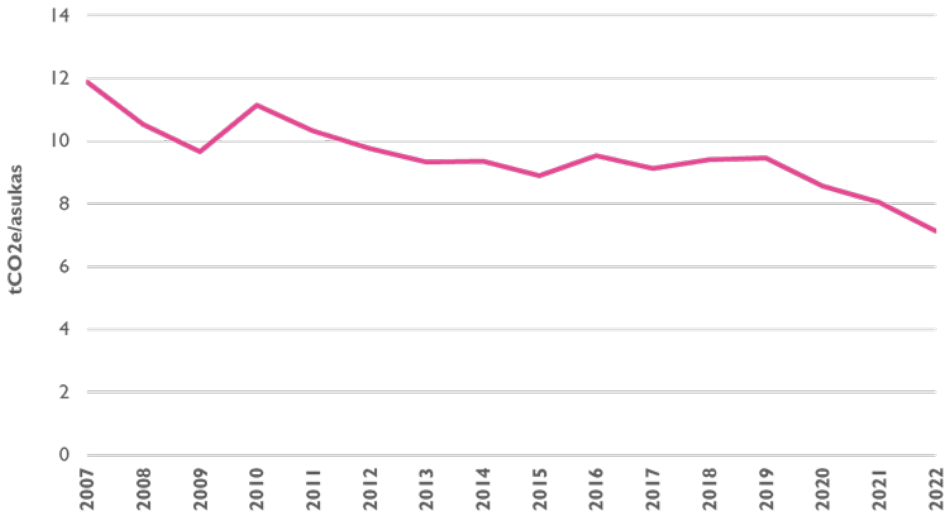

Päästölähteiden osuudet vuonna 2022

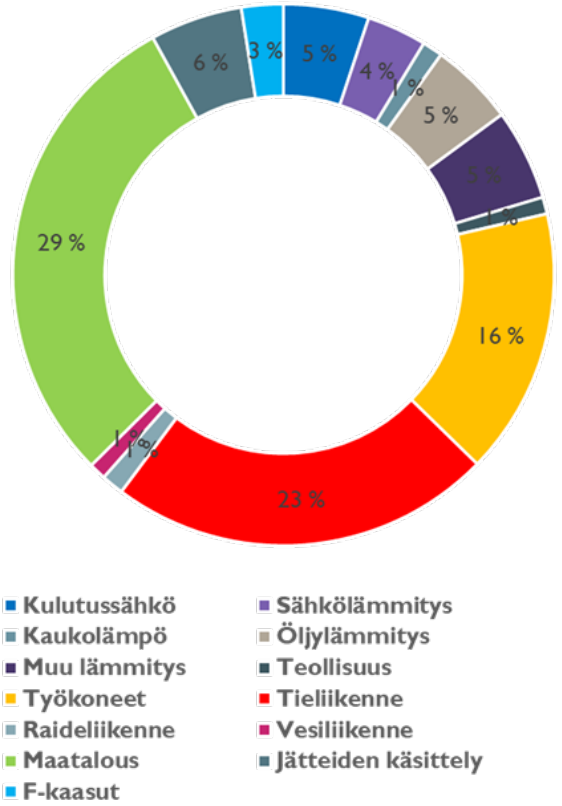

Suurimmat päästölähteet Lieksassa vuonna 2022 olivat: maatalous (29 %), tieliikenne (23 %) ja työkoneet (16 %)

Lieksan kokonaispäästöt päästölähteittäin 2007–2022

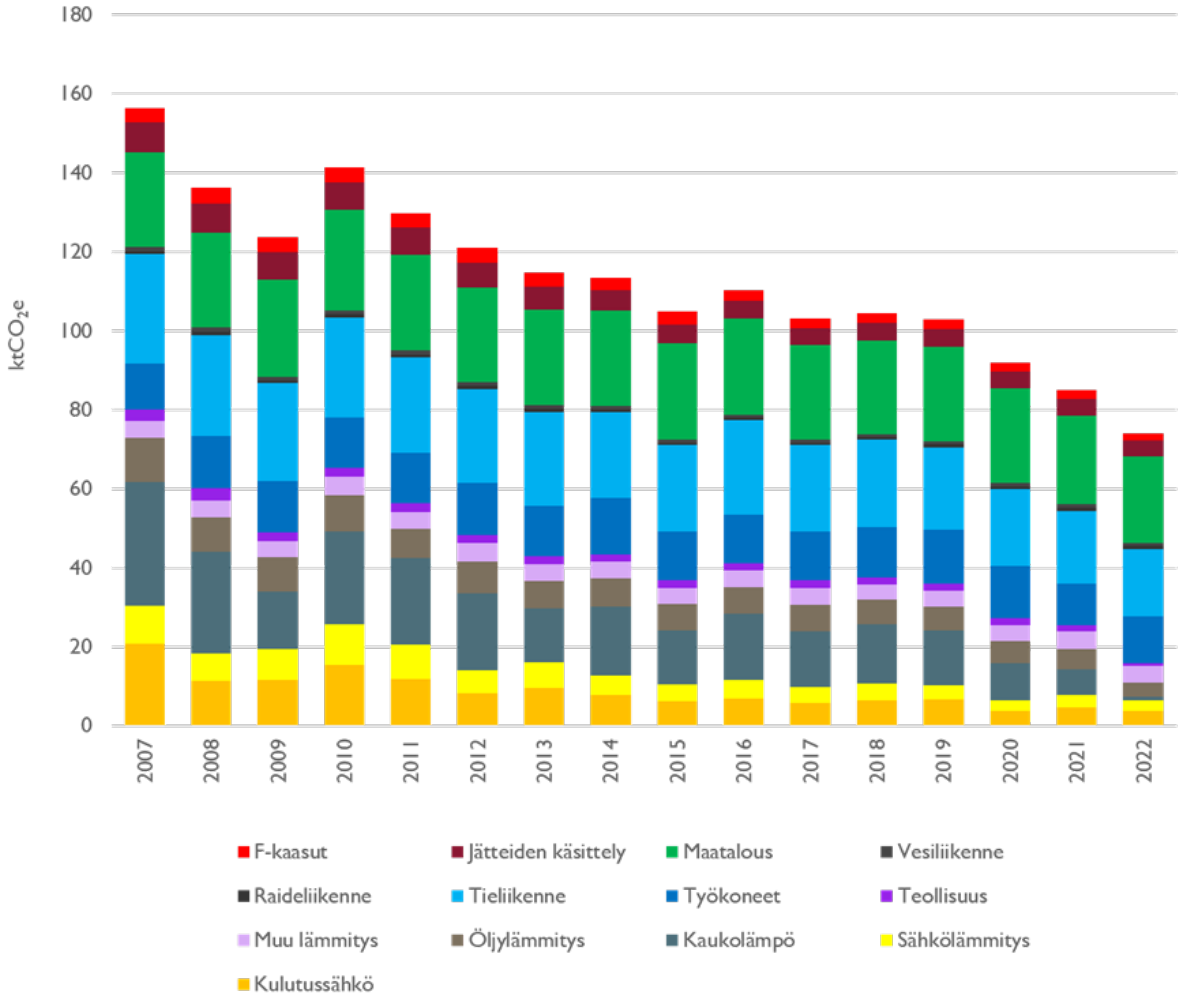

Kuviossa näkyy Lieksan alueen kasvihuonekaasupäästöjen vertailu päästölähteittäin seurantavuoden 2007 ja 2022 välillä. Vuonna 2007 Lieksan kokonaispäästöt olivat 156,5 kt CO2e ja vuonna 2022 74,1 kt CO2e.

Merkittävimmin Lieksan päästöt ovat laskeneet kaukolämmössä (-97,2 %), jossa on saavutettu myös määrällisesti suurin pudotus 30,5 kt CO2e vuoden 2007 ja 2022 välillä.

Lisäksi päästöt ovat pudonneet huomattavasti myös kulutussähkössä (-81,9 %), teollisuudessa (-74,9 %), sähkölämmityksessä (-71,9 %) ja öljylämmityksessä (-66,5 %).

4 Arvio tulevasta päästökehityksestä

Suomen ympäristökeskus on laatinut skenaariotyökalun, jolla voidaan arvioida, millaisia toimenpiteitä päästöjen vähentäminen ja päästövähennystavoitteisiin pääseminen kunnassa edellyttää.

Lieksalle laadittiin realistinen tavoiteskenaario, jossa päästövähennys vuoteen 2030 mennessä on 64.9 %. Määrällinen kuilu 80 % päästövähennystavoitteeseen tässä skenaariossa on 23.9 kt CO2e ja prosentuaalinen 15,1 %.

Päästöluokka	Päästöt 2007 kt CO2e	Päästöt 2030 kt CO2e	Muutos %	Päästöt / asukas 2007 t CO2e	Päästöt / asukas 2030 t CO2e	Päästö-muutos /asukas %
Kulutussähkö	20,9	2,2	-89,7	1,6	0,2	-85
Sähkö-lämmitys	9,5	1,9	-79,7	0,7	0,2	-70,4
Kaukolämpö	31,4	3,5	-88,8	2,4	0,4	-83,7
Öljylämmitys	11,1	2,8	-75,1	0,8	0,3	-63,8
Teollisuus	3	1,7	-44,2	0,2	0,2	-18,9
Työkoneet	12,9	10,2	-20,3	1	1,1	15,9
Tieliikenne	27,6	12,3	-55,4	2,1	1,4	-35,1
Maatalous	24	23,3	-2,9	1,8	2,6	41,2
Jätteiden käsittely	7,4	3	-59,1	0,6	0,3	-40,6
Yhteensä	157,7	65,3	-58,6	12	7,2	-39,8

Päästöskenaarion mukaan kulutussähkön sekä lämmitysenergian päästöt jatkavat laskua vuoteen 2030. Lisäksi merkittäviä vähennyksiä on odotettavissa mm. tieliikenteen ja jätteiden käsittelyn päästöissä. Kuten kansallisella tasolla, myöskään Lieksassa maatalouden ja työkoneiden päästöissä ei ole odotettavissa suuria muutoksia [1].

Päästöjen suoran vähentämisen ohella kunta voi saavuttaa ilmastotavoitteensa päästöhyvityksillä, joita saa mm. alueella tuotettavasta aurinkovoimasta sekä biokaasusta.

Toteutuessaan uusiutuvan energian hankkeet kuten aurinkovoima vievät eteenpäin Lieksan ilmastotyötä 80 % päästövähennystavoitteen saavuttamiseksi.

[1] Lehtonen ym. 2020, Markkanen & Lauhkonen 2021

5 Ilmastotyön painopistealueet

Kuntien rooli ilmastotyössä on keskeinen päästöjen vähentäjänä, mutta samalla kunta toimii etenkin suunnannäyttäjänä ja paikallisten asukkaiden sekä yritysten mukaan innostajana.

Lieksan ilmastotyö rakentuu kuuden (6) painopistealueen pohjalle. Painopistealueiden alle ilmastosuunnitelmassa on määritelty ilmastotyön konkreettiset toimenpiteet sekä niiden vastuutahot ja mittarit, joilla ilmastotyön edistymistä seurataan.

Lieksan ilmastosuunnitelma lukuina:

6 painopistettä

95 toimenpidettä

Energiatehokkuus
Uusiutuva energia
Ilmastokestävä liikenne

Kiertotalous
Ilmastokestävät metsät
Muut toimenpiteet

6 Ilmastotyön painopistealueiden kuvaus

Energiatehokkuus

Kaupungin omistamien kiinteistöjen energiatehokkuuden parantaminen on keskeinen osa Lieksan ilmastotyötä ja päästöjen vähentämistä. Päätavoitteen alle kuuluu myös tytäryhtiöiden toimia. Energiatehokkuutta parannetaan mm.

- luopumalla öljylämmityksestä kaupungin kiinteistöissä
- siirtymällä valaistuksessa led-tekniikan käyttöön
- hyödyntämällä kiinteistötekniikan automatisointia
- parantamalla energiatehokkuutta vesihuollon toiminnoissa

Uusiutuva energia

Uusiutuvan energian käyttö vähentää kunnan kasvihuonekaasupäästöjä. Tuotanto puolestaan lisää energiaomavaraisuutta ja elinvoimaa sekä tarjoaa päästöhyvityksiä. Lieksan kaupunki on asentanut aurinkovoimaloita eri kohteisiin ja viimeisimpänä paloasemalle.

Tätä työtä jatketaan ja lisäksi Lieksa mm.

- pyrkii edistämään uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä mm. luomalla edellytyksiä biokaasun ja teollisen mittakaavan aurinkovoiman tuotannolle

- lisää ilmastokestävän sähkön käyttöä siirtymällä vahvemmin uusiutuvilla energiamuodoilla tuotetun sähkön ostamiseen

Ilmaston kestävä liikenne

Tieliikenteen päästöt Lieksassa muodostavat noin 23 % alueen päästöistä ja niiden vähentäminen on oleellista kaupungin päästötavoitteiden saavuttamiseksi.

Tärkeä osa ilmastokestävän liikenteen edistämistä on ***Pielisen Karjalan viisaan liikkumisen suunnitelman*** toteuttamisen jatkaminen. Suunnitelman tavoitteena on kasvattaa kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuutta lyhyillä matkoilla nykyisestä 30 prosentista 35 prosenttiin.

Lieksa edistää ilmastokestävää liikennettä esimerkiksi

- tarjoamalla kutsupohjaisen asiointipalvelun
- parantamalla liityntäpysäköintiä polkupyörille
- edistämällä joukkoliikenneyhteyksiä Joensuun ja Lieksan välillä

Kiertotalous

Lieksa pyrkii vähentämään jätteen määrää ja edistämään kiertotaloutta. Kiertotaloudessa tuotteet ja materiaalit hyödynnetään kestävästi ja tehokkaasti, jotta luonnonvaroja säästyy ja ympäristön kuormitus vähenee.

Osana ilmastotyötä mm.

- lisätään jätteen lajittelumahdollisuuksia kaupungin kiinteistöissä
- edistetään lietteen hyötykäyttöä vesihuollossa
- tehdään toimenpiteitä ruokahävikin minimoimiseksi kaupungin ruokapalveluissa.

Ilmaston kestävät metsät

Lieksa pyrkii turvaamaan ja edistämään hiilinieluja ja -varastoja ja ohjaavana periaatteena metsien käytössä on, että metsien keskimääräinen hakkuupoistuma pysyy pienempänä kuin puuston kasvu.

Osana ilmastokestävää metsänhoitoa Lieksa mm.

- pyrkii nopeaan metsänuudistamiseen
- tekee metsälannoituksia vahvistaakseen hiilensidontaa
- monipuolistaa metsien puusto- ja ikärakennetta metsäluonnon monimuotoisuuden tukemiseksi.

Muut toimenpiteet

Muut toimenpiteet-osiossa olevat ilmastotyön toimet täydentävät Lieksan ilmastotyötä. Toimenpiteet liittyvät mm. asukkaiden ja yritysten mukaan aktivoimiseen ilmastotyöhön viestinnän ja tapahtumien kautta, luonnon monimuotoisuuden edistämiseen sekä ilmasto- ja energiatehokkuusnäkökulman huomioimiseen julkisissa hankinnoissa.

Ilmastotyössä mm.

- pyritään suosimaan luomu- ja lähiruokaa kaupungin ruokapalvelujen hankinnoissa
- edistetään luonnon monimuotoisuutta

7 Toteutuksen seuranta ja raportointi

Lieksan kaupunginvaltuusto hyväksyy ilmastosuunnitelman ja seuraa sen toteuttamista.
Ilmastotyön kehittämistä koordinoi Hinku-työryhmä.

Ilmastosuunnitelma päivitetään neljän vuoden välein. Päivitystyö mahdollistaa suunnitelman sopeuttamisen uusiin tietoihin ja toimenpiteiden vaikuttavuuteen sekä muuttuviin olosuhteisiin. Ilmastosuunnitelman päätavoitteiden ja alatavoitteiden seuranta toteutetaan kahden vuoden välein. Tavoiteskenaario päivitetään samassa syklissä kahden vuoden välein. Toimenpidesuunnitelmaa päivitetään ja toteutumista seurataan kunnan talouden ja toiminnan suunnittelun yhteydessä vuosittain.

Ilmastosuunnitelman seurannan ja raportoinnin sykli

Missä korpi, siellä kulta.
LIEKSA